

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.º

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Pamo Andrea Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuaderacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Dietari de l'eixida d'enguany a França i a altres nacions

Dia 20 de juny

(Continuació)

Ets aucells.

Ets aucells d'aquí son molt cantadors. Avui a pesar de que no s'atura de ploure, ells no s'aturen de cantar, allà ont tenen abres per prendre redós. Devora la fonda aont estic n'hi ha d'abres, i tot lo dia sent sa cantoria d'esbarts d'aucells, que alegren la diada.

Ets aucells aquí son molt respectats com a Inglaterra: corren per mig des carrer, i negú les encalça ni tracta d'aglapir-los ni de fer-los cap mal-terç. Lo que fan es tirar-los miques de pa o altra manjua, per veure com se'n atepixen. No n'hi ha cap d'allotot ni d'alloteixo que s'atans a posar ses mans demunt cap aucell de aqueis que corren p'es mig des carrer, i manco s'atansen a tirar-los cappedra. Es que els atura sa por que menen a sa Policia. Aquí ses lleis que hi ha les fan cumplir, i sa gent ja hu sab que les han de cumplir si no volen anar a sa presó o dur-se'n qualque cop de bossa, d'aquell que deixen senza sentits ets homos.

Quant es qui la fa la paga, i devant sa llei no hi ha tu ni vossa-mercè, sa gent s'avesa a fer bonda, perque finis-finis costa més d'esser dolents que d'esser bons.

Estudiants poc aveciats

Avui cap-vespre mos som vists amb el Dr. Jud, perque estava llibert d'una classe des Gimnasi aont es professor. No aneu a creure que sia professor de gimnasia. Es Gimnasis d'aquí, com a Alemanya, venen a esser es nostros Instituts de Segona Ensenyança. El Dr. Jud m'ha explicat com era que no tenia aquella classe: es que es seus deixebles son a fer una eixida de quatre dies per la muntanya, p'els Alps. No es que facen aqueixa eixida des seu cap, sinó que la tenen de retglament, i un professor els acompanya, i la fan gastant molt poc. Comencen per anar amb so cavall d'En Cama i amb sa mula d'En Taló, aixó es, a peu Cadascú du una especie de talec penjat a s'esquena amb unes corretges, que se diu *Rucksak* (sac de s'esquena), aont hi duen es comestibles i sa roba que hagen mester durant s'eixida. Ademés, no dormen a llit, sino demunt s'erba an el seré o devall qualque porxada o boval que troben. Així no fan més llaít que es de la manjua. En surt quiseún amb dos francs cada dia; i no cregueu que mengin pa i figues seques o arengades, sino bons talabants de carn rostida, formatge de primera i altres ingredients per l'estil. ¡Aixó se diu sebre'n!

N'hi ha d'estols d'estudiants, m'ha dit el Dr. Jud, que fan eixides d'aqueixes de tres semanas, i que no gasten més de coranta francs, ben menjats i ben beguts, però aixó si, fora jeure a llit ni devall teulada, en no esser dins qualque boval.

¡Sabeu que els hi fan anar d'uis espolsats a Suïssa an es tenrals i.....an es granats i.....an es xerucs!

Diades llargues.

Aquí també es dia resulta llarg an aquest temps: Avui a les vuit i tres quarts des vespre jo me passetjava

p'es carrer llegint amb claror del dia bellament, senza forçar gens la vista.

Es que avui ha plogut tot lo sant dia, demati i capvespre, i hora baixa devers les vuit s'es aclarit, per lo qual he volgut anar a estirar-me una mica ses cames voltant carrers.

A les nou he pres redós a la fonda, i ja jeure mança gent!

Fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 21 de juny.

Cartes a rompre.—Un cas molt significatiu.

N'he hagudes d'escriure un bon raig an els amics que he de visitar a diferents ciutats d'Italia: Milan, Bassano, Padua, Bolonia, Florencia, Roma, Nápolis: filòlegs romanistes casi tots, que s'interessen per l'*Obra del Diccionari de la llengua catalana*, i que per aixó me som fet coneixent d'ells. Com només m'aturaré an aqueixes ciutats un dia o dos, en no esser a Roma, que s'aturada serà un poc més llarga, pertocava enviar-los a dir: *Tal dia arrib, si Deu ho vol.*

Així meteix es molt que amb motiu de sa curolla que vaig prendre, fa onze anys, d'engarbullar es *Diccionari* de sa nostra llengua, m'haja fets una partida d'amics a Alemanya, a França, a Suïssa, a Austria, a Italia. Tots ells son catedràtics que se dediquen a s'estudi de ses llengos neolatinas, de ses llengos en que s'esbranca sa llengua llatina; ells han sabut que jo duia en revolt s'idea de fer es *Diccionari Català*, i aixó els ha bastat per posar-se en relacions amb mi i per fer de mi molt més cas que no merec. I així jo me'n vaig a París, i trob sabis com el P. Rousselot i Monsieur Gilliéron, que me reben coralment i s'interessen vivament en sos meus estudis i eurolles llingüístiques; i me'n vaig a Halle i a Hamburg, i hi trob altres sabis com el Dr. Suchler i el Dr. Schädel que fan amb mi lo meteix que aquells sabis de París; i me'n vene aquí a Zürich, i me trob el Doctor Gauchat i el Dr. Jud que'm reben amb paumes d'or per aixó de la llengua catalana; i ara me'n aniré a Milán, i hi trobaré el Dr. Guarnerio i el Dr. Salvioni, dos catedràtics de l'Universitat, que m'han escrit que m'esperen amb bona devoció; i llavó m'en aniré, si Deu ho vol, a Padua, aont també m'espera un altre catedràtic de l'Universitat d'allà, el Dr. Crescini, per parlar també d'aixó de la filologia catalana i des *Diccionari*; i després m'aturaré a Bolonia, i llavó a Florencia per haver-les de lo meteix amb sos catedràtics d'aquelles ciutats Dr. Zanardelli, Dr. Lovarini i Doctor Merlo.

Deu m'es testimoni que no retrec aixó per donar-me importancia. Tots aqueis catedràtics i sabis no hu fan per mi, sino per s'interés, que's prenen per l'estudi científic de la llengua catalana, d'aqueixa llengua que es nostros filisteus carronyes tan despreçen i diuen que no els-e fa més que nosa, i que l'haurien d'esveir del mon.

Però ara vé sa segona part, que es sa llastimosa, i demunt la qual crit tota se atenció des qui me lletgeixen. ¿Quins amics m'ha duits aixó des *Diccionari* a ses terres que parlen castellà? ¿Que no n'hi ha de sabis castellans que s'interessen per la filologia románica, per s'estudi de ses llengos

neolatinas, de ses llengos que's formaren des llatí? Es sabis alemanys, suïssos, austriacs, italians i francesos s'hi interessen tant, ¿i es castellans? ¿Quins sabis castellans n'han volgut sebre res de s'*Obra del Diccionari*? ¿Quins m'han escrit o me'n han donades noves?

¡Que es de trist haver-ho de dir! ¡Que es de trist per mi, que me sent espanyol fins a sa rel des cabeis, fins an es moll d'ets ossos! ¡Sols un sabi de llengua castellana ha fet lo que aquells sabis extrangers, de posar-se en relacions amb mi! ¡Sols un, no nat a terres de Castella ni d'Andalucía, ni de Aragó, ni de León, ni d'Extremadura, ni de Murcia, sino un colombià, un sud-americà, En Cuervo, D. Rufi Jussep Cuervo! I encara hi ha haguda una altra cosa més lletja, que, ja que hi som, la vui dir. Aixó des *Diccionari* no sols no ha servit per fer-me amics a ses terres de llengua castellana, com me'n ha fets a França, a Alemanya, a Austria, a Suïssa, a Italia, sino tot lo contrari: m'hi ha fets inimics. Un gran sabi castellà que ja es mort i no'l vui anomenar, conegut per sa justicia que solia fer a Catalunya, i que solia fer sempre costat a ses obres que enaltien la llengua catalana, mai va voler fer res per s'*Obra del Diccionari*, ni hi volgué demostrar cap interés, a pesar d'haver acudit a ell per que fés qualque coseta.

I amb tot i amb aixó, es castellans se diuen germans nostros, i no es gens duplós de que hu son; i invoquen sa nostra germandat per que facem costat a sa seua llengua, per que la mirem com a nostra. En camvi, ja veis lo que ells fan p'es català i per totes ses empreses que hagen de servir per alçar es català. En camvi, ja veis lo que fan i han fet per s'*Obra del Diccionari de la llengua catalana*, quin interés hi han pres, quin costat li han fet, mentres que es sabis de tantes de nacions extrangeres se'n demostren amics, s'hi interessen tant...

Aixó son fets, fets eloqüentíssims, fets significatius fins an es darrer grau, i que fan molt poc favor an es sabis castellans i son un indicí de fins aont arriba i es graus que fa es patriotisme que sempre tenen tan dins sa boca i tan poc dins es cor, es nom sagrat de la Patria espanyola.

Orígens des protestantisme a Suïssa

Una estatua de Zwingli.—Fets que, segons com les mirau, s'espliquen; i, segons com les mirau, no tenen explicació.

Cansat d'escriure cartes p'es llevant i p'es ponent i p'es mitjorn, després d'haver-les encaminades, alç es cap i amb so breviarí ubert ja li he hagut estret ran-ran riu i més envant ran-ran llac, resa qui resa. Com he hagut acabat de resar, que me trobava a s'emboçada des riu, an es cap des llac, guíp una estatua de bronzo dalt un pedestal de marbres de diferents colors, dins un jardinet, darrera *Stadtbibliothek*. Era una estatua més que de tamany natural, representant un homo amb hàbits sacerdotals, amb un llibre en sa man dreta i una espasa en s'esquerra. M'hi acost, i an es pedestal afín aqueixes lletres: *Ulrich Zwingli.—MCDLXXXIV-1 Januar.—11 October MDXXXI*. Per lo meteix, era una estatua, dedicada a Ulric Zwingli, nat dia 1 de janer de l'any

1484 i mort dia 11 d'octubre de 1531. I ¿qui era aquest Zwingli? Es aquell prevere que quant esclatá es protestantisme a Alemanya i s'escampá dins Suïssa era esqui comendava de s'esglési caporal d'aquí, *Grossmünster*, (gran monestir); i que se va fer protestant, i que acabá per aplegar-se publicament amb una... revelera, amb-e qui feia temps que vivia així com no pertocava. Aqueix subjecte va esser es qui va fer protestant Zürich, pero ¡de quina manera! Ja hu vaig recordar dies passats: no hi varen romandre catòlics ni cap església ni capella catòlica, i se passaren devers trecents anys senza dir-s'hi missa ni haver-hi culte catòlic! ¡Veïes si hu va esser gros es fester!

I voltros tal volta me direu: ¿I un homo així se va porer guanyar sa gent de Zürich, que llavó eren catòlics, i fer-los heretges, fent-los renegar de catòlics?—Si, germans meus que aixó lletgiu! ¡Un homo així va fer heretge tota una ciutat i una regió com Zürich! I a un homo així la ciutat de Zürich, una ciutat tan respectable i honorable com Zürich, li alça una estatua i la hi conserva devant Deu i tot lo mon!

An es parèixer, a un homo així, lluny de seguir-lo la gent de Zürich i abandonar l'Església Catòlica per anar-se'n amb ell, lo que pertocava era treure'l de la ciutat amb caixes destrempades i no voler sebre pus aont estava girat.

An es parèixer, per abandonar l'Església Catòlica anant-se'n darrera un homo així, i per alçar-li per més burla i afronta una estatua i tenir-lo com una columna de la Patria, com a columna caporal de la Patria;—per fer tot aixó, repetesc, pareix que es precis lo manco no estar bé des cap i no tenir mica ni brot de seny ni sentit moral.

Ara bé, ¿es posible dir que a Zürich sa primeria des sigle XVI no hi havia seny ni sentit moral, i que tampoc n'hi havia com alçaren aqueixa estatua a tal homo, ni n'hi ha ara que la conserven?

Per mi es evident que no's pot dir res d'aixó raonablement. En quant an es temps que alçaren aqueixa estatua, que només té una corantena d'anys, i en quant a ara, la gent de Zürich no veu En Zwingli amb sos uis que noltros catòlics el veim, sino d'una manera absolutament contraposada. Noltros no veim més que s'heretge, s'apóstata, s'amistançat sacrílec, es rebel·lo a s'Autoritat que havia jurat obeir quant va rebre ses Ordes. Aqueixa visió, ben vera, correspon a sa realitat; pero si noltros només veim aixó de En Zwingli, si mos figuram que En Zwingli just va esser aixó, que no va esser res pus que aixó, —tenim una idea incompleta d'ell, una idea inexacta. En Zwingli era qualque cosa més que aixó, va fer qualque cosa més que aixó, i justament es aixó altre i just aixó altre que veien i veuen d'ell es qui li alçaren tal estatua i es que troben molt ben fet que la hi alçassen.

Voltros me direu:—Aqueis van tapats, enganats.— Conforme! vos diré jo. No tenen de En Zwingli s'idea que tenim noltros, sino tot lo contrari: el consideren, equivocadament, com un gran homo, com un llibertador de sa Paraula de Deu, que restitú s'imperi de sa Paraula de Deu que es Papea

havien corrompuda i falsificada. Això va tenir tranc de fer-los creure aquell mal homo anes de Zürich. I si ells creuen això, ¿com no han de honrar tal homo, i no l'han de tenir per un profeta de Deu? ¿Que té d'extrany, idò, que li alçassen una estatua i que conservin i honrin tal estatua? Per lo meteix en bona veritat no's pot dir que tal estatua signifiqui que a Zürich no hi ha seny ni sentit moral, sino una gran desviació des seny i des sentit moral, una gran equivocació sobre lo que va esser i deixà d'esser En Zwingli.

Pero la gent que'l conegué an aqueix heresiarca, es qui el tractaven i li veien dur aquella mala vida, es qui li veien trepitjar desvergonyidament es vot de castedat, ¿com aquesta gent de Zürich s'escoltà un homo així, i se'n anà derrera ell cap an es protestantisme, renegant de catòlics?

¡Ah germanets meus, qué hi ha de molt que dir i de molt que dir en tot això! S'hi poria escriure tot un llibre, cosa que, anant de viatge, com hi vaig, no puc ni dec haver de fer. Just diré lo indispensable per que vos pogueu fer càrrec de lo que passà a Zürich amb En Zwingli.

¿O vos creis que ell va esser tan cap-clos i tan bajà que aplegàs es de Zürich, i els-e digués:—Al·lots, no sigueu beneits! Deixau anar sa llei de Deu! Feis-vos protestants com veis que m'hi som fet jo, trepitjant es vot de castedat i d'obediencia a s'Autoritat Esglesiàstica que vaig fer quant vaig rebre ses Ordes! No sieu beneits! Fora pus llei de Deu! ¡Anauvos-ne de les vostres, fent cadascú lo que li don sa real gana!

Si En Zwingli hagués dit això i res pus més que això, i es de Zürich el se haguessen escoltat i l'haguessen seguit, fent-se trons de sa llei de Deu i del Bon Jesús,—a-les-hores haurien demostrat no tenir mica de seny ni brot de sentit moral.

Peo aquell heresiarca se'n guardà com de caure de dir res d'això. Mas sa veia ell que, si hu hagués dit, l'haurien enviat es de Zürich allà ont no hi plou. Ell lo que va fer, va venir a dir:—Bona gent! Aquí no hi ha més que sa Paraula de Deu, que la Sagrada Escriptura, revelada de Deu! Això i res pus es sa llei! ¿Qui es el Papa per posar lleis an es cristians, que ja tenen totes ses que han de mester; i les ho ha posades es meteix Deu demunt la Sagrada Escriptura? Lo que diu la Sagrada Escriptura, s'ha de fer; i lo que no diu la Sagrada Escriptura, cap obligació tenim de fer-ho! Per lo meteix totes aqueixes lleis, que es Papes han posades i no son de la Sagrada Escriptura, no valen de res, no tenen cap força, mereixen cremar, son una falsificació des Papes. Deu mos va fer lliures; i es Papes mos han volguts fer esclaus!

Com se suposa, tot això no era més que un enfilai d'embuis i de mentides. ¿Que sa Paraula de Deu es sa llei, que hu comanda tot? ¿Qui hu dupta! Pero ¿qué es sa paraula de Deu? Lo que En Luter i En Zwingli deien, perque així els-e convenia? Deu no pot haver fet es desbarat de donar com única i suprema Retgla de fe una paraula escrita, que no puga parlar per desmentir es qui la falsifica. Perque es evident que a un escrit un homo llest, uns d'aqueixs homos que saben fer veure es blanc negre amb sa seua parola,—i no es duptós que en Luter i En Zwingli eren homos així; es evident que un homo així sempre tindrà forat per ont sortir, vui dir, sempre porà dir que lo que diu la Sagrada Escriptura es lo que ell diu que diu. I com la Sagrada Escriptura no es més que una paraula escrita, no es una paraula viva més que p'es Magisteri de la Esglesia, resultarà que mai la Sagrada Escriptura dirà:—Això que diu

En Luter que jo dic, això que diu En Zwingli que jo dic, no es ver que jo hu diga, sino que dic això altre!—Resulta que mai hi hauria manera de capturar ets homos caparruts i poc escrupulosos que voldrien fer passar com a de la Sagrada Escriptura, com a de Deuses seues propies idees i manera de veure. Per això no pot esser que posàs, com única y suprema Retgla de fe, una paraula escrita, com es la Sagrada Escriptura per si meteixa; sino que era precís, forçat i indispensable que posàs per Retgla Suprema de fe una Paraula Viva, que pogués desmentir tots es falsificadors de sa Paraula de Deu; i aqueixa Paraula Viva es s'Autoritat de l'Esglesia, es el Papa.

I encara hi ha una altra cosa. Que encara que la Sagrada Escriptura es sa Paraula de Deu, Revelada an ets homos per sa nostra salvació, no es tota sa Paraula de Deu Revelada; hi ha coses revelades de Deu que no son dins la Sagrada Escriptura; ies protestants meteixos en son testimoni, perque professen una partida de coses que no's troben en-loc de la Sagrada Escriptura; per exemple, es santificar es diumenge en lloc des dissapte. De manera que sa Retgla de Fe Suprema i definitiva es sa Veu de l'Esglesia, es s'Autoritat de l'Esglesia, això es, el Papa i es Bisbes, successors d'ets Apòstols, an-es qui digué Deu:— *Anau a predicar l'Evangeli per tot lo mon i ensenyau a totes ses gents tot lo que jo vos he manat. Qui vos escoltarà a voltros, a mi m'escoltarà. Es qui no vos creurà se condemnarà.*

En quant a lo de que es Papes falsificassen l'Evangeli, ni posassen lleis contra s'espirit de l'Evangeli ni que tractassen de fer esclaus es redimits de sa Sang des meteix Deu, era una solemne mentida; es sa cançoneta que han feta sempre aquells que el Papa ha haguts de condemnar perque s'ebarraven, ets heretges de tots es sigles.

—Pero, dirà qualcú, i de lo d'esser-se casat, essent capellà, ¿com se'n defensà En Zwingli? Se'n defensà com En Luter i ets altres caporals des protestantisme que feren lo meteix, essent capellans o frares. Digueren que la Sagrada Escriptura en-loc diu que es preveres no's puguen casar.

Efectivament, no hu diu la Sagrada Escriptura; pero diu una altra cosa: que es qui fa un vot a Deu, es qui fa una promesa a Deu, l'ha de cumplir si's vol salvar. En Zwingli i ets altres caporals des protestantisme que eren capellans o frares, quant s'ordenaren d'Ordes Majors havien fet vot solemne de castedat, havien promés solemnement a Deu guardar castedat tota la vida. Per lo meteix no se porien casar; i, casant-se trepitjaven la Sagrada Escriptura que diu que es vots fets a Deu, que ses promeses fetes a Deu s'han de cumplir, s'han de observar.

¿Com, idò, es de Zürich no veren això?

Ah germanets meus! ¿com no veren això es de Zürich? ¿O vos creis que la gent de Zürich, sa primeria des sigle XVI, estiguessen tan instruits en religió com hi están es catòlics d'avui en dia? Si creieu això, anirieu ben errats. Reinava sa primeria des sigle XVI una ignorancia esglaidora en coses de religió a Suïssa i a fora de Suïssa; i aqueixa ignorancia fou una de ses causes principals de que s'escampàs per tantes de nacions es protestantisme. Aquells pobles no sentien casi mai sa paraula de Deu. Conservaven sa fe, es ben cert, pero en quant a obres no'n taiven tros. No les predicaven sa paraula de Deu i no'n sabien casi res de la Sagrada Escriptura, no perque l'Esglesia hagués privat de lletgir l'Escriptura. No la coneixien es pobles a la Sagrada Escriptura perque els qui les ho havien d'ensenyar duien altres bulls, i es qui l'havien de aprendre també.

I cop en sec s'alcen homos d'empena i molt eloqüents com En Luter i En Zwingli i tant d'altres, alçant la Sagrada Escriptura devant aquells pobles que tenien fe, pero amb ignorancia espantosa de sa práctica i de s'esperit d'aqueixa fe; i les pintaren St. Cristofol nan, vui dir, les digueren que no tenien més obligació que atendre a la Sagrada Escriptura, que era la Sagrada Escriptura, i res pus més que la Sagrada Escriptura, que havien de seguir, i que no hi havia més Autoritat que la Sagrada Escriptura, i que es Papes i es Bisbes eren ets inimics més grossos que tenia la Sagrada Escriptura, que l'havien robada an es poble de Deu, que l'havien decantada des poble de Deu, i que s'eren posats ells, el Papa i es Bibes, an es lloc de sa Paraula de Deu. I per lo meteix, tot això de vots de castedat i de dijunis, i de no porer-se casar capellans, frares ni monges, eren invencions des Papes; no era Deu que privàs res d'allò, i que per lo meteix no s'havia d'observar.

Si es catòlics d'aqueixs temps haguessen tenguda s'instrucció religiosa que tenen avui es catòlics d'ara, si haguessen tenguda sa formació religiosa que tenen es catòlics d'ara, no els hauria servit de res an aquells heresiarkes escampar tals embuis i tant de rois de mentides; pero es pobles cristians de llavó, afonats com estaven dins ses tenebres de s'ignorancia religiosa, no saberen resistir una envestida tan feresta com sa que els-e pegaren aquells caporals des protestantisme, i aqueixs les tiraren a fons din s'abisme de s'heresia.

Per això En Zwingli se va sebre fer seua la ciutat de Zürich, a força de predicar per tot arreu com un desesperat, a força d'escampar escrits i més escrits p'es llevant i p'es ponent, escrits plens de fel i de veri i, sobre tot, de mentides, calumnies i embuis contra el Papa i es Bisbes, posant-los com un pedaç brut, no deixant los part sana.

I si qualcú me diu:—¿I com no veren aquella gent de Suïssa i d'Alemania que no poria esser ver que el Papa i es Bisbes fossen tot allò que En Luter, En Zwingli i ets altres confreres seus deien?

Idò no hu veien, germanets meus, per lo que vos he dit, per s'ignorancia feresta que aquells pobres patien en materia de religió i sobre tot respecte de s'Autoritat de l'Esglesia, i especial de s'Autoritat del Papa. Hu demostra s'història d'aqueixs temps, s'història verdadera, no sa falsa, sa que es una conspiració contra se veritat. I no cregueu que no més sien ses històries escrites de ets heretges i d'ets incrèduls que son una conspiració contra sa veritat; també n'hi ha d'escrites de catòlics que hi resulten una conspiració contra la veritat, sensa que tals historiadors catòlics ho fessen aposta; sino que per sa seua ignorancia des fets que contaven i des que deixaven de contar, resulten ses històries d'aqueixs tals una verdadera conspiració contra sa veritat.— Idò ses circumstancies favoriren tant En Zwingli i es demés caporals des protestantisme; ses circumstancies de aquell temps les deixaren desplegar es seu ingeni i talent indisputable i sa seua polissonada, més indiscutible encara que es seu talent i es seu ingeni,—que saberen fer-se seues tantes de regions i de ciutats importantíssimes.

Per altra bauda, ells apellaven an ets enginys més reprovables. An es reis i prínceps i magistrats de ses ciutats les deien que ells comandaven de totes ses coses civils i esglesiàstiques i que porien fer i desfer, sensa escoltar-se Papa ni Bisbes ni negú. An es pobles deien: fora dejunis; fora penitencia; fora missa, fora sufragis per ses ànimes del purgatori; basta sa fe

en Deu; fora més Antoridat demunt voltros que la Sagrada Escriptura, entesa així com cada un de noltros l'entenga.

Vertaderament això ajugerava molt es jou de Cristo; així no duia gaire feina esser cristians.

Repetiguem-ho una volta més: s'èxit immens des caporals des Protestantisme se va deure a dues coses principalment: a s'ignorancia horrible que hi havia llavó en punt a sa Religió, i a lo malamentíssim que estaven ses coses de sa fe respecte de s'Autoritat de l'Esglesia i sobre tot respecte de s'Autoritat del Papa.

Quant un lletgeix dins històries tan ben fetes i tan ortodoxes com ses des Cardenal Hergenröter i del Dr. Pastor, elabades una i altra p'el meteix Papa; quant un lletgeix ses coses que durant es sigle XV es prínceps seculars i no seculars se permetien contra el Papa, si el Papa no els anava per ses seues, si el Papa tractava de fer-los anar drets; un s'escarrufa, i no li extranya gens que ben aviat, la primeria des sigle XVI, vengués un Luter i un Zwingli i es demés capspares des Protestantisme, i ginyassen ses ciutats i ses viles a fer del Papa i de s'Autoritat de l'Esglesia es cas que aquells Prínceps n'havien fet del Papa durant més d'un sigle.

¿Tal volta no consta dins s'història es fet de que l'Emperador d'Alemania, s'antecessor del gran Carles V, quant En Luter començà sa seua rebel·lió contra el Papa, no veient aquell beneit d'Emperador tota sa coa que havia de dur, fins i tot contra es seu Imperi, aquell polissardo de Luter; ¿no consta tal volta que aqueix Emperador envià a dir a s'Elector de Saxonia, protector d'aqueix heresiarca:— *Guardau-mos aqueix Fra Martí (En Luter), perque mos pot fer molt bon servici.*

I es que s'hi eren avesats es Prínceps d'aqueixs temps a jugar el Papa a la pilota, servint-se un cop des conciliàbul de Basilea, un cop des conciliàbul de Pisa, un altre cop d'homo tant de mala rel com En Luter, per fer rentar llana negra a la Santa Seu. I no es que fossen inimics de la Santa Seu com a tal Institució; lo que eren uns caps-esforats que, per saciar ses seues passions i ambicions, no reparaven a jugar amb foc, oblidant que qui juga amb foc, com s'en tem, se cala foc a sí meteix, i tot fa flamada, inclús es qui han calat foc.

Hi ha un adagi en mallorquí que diu: *si ses eweies grufen, iqué han de fer es porcs?* Això succeí sa primeria des sigle XVI: feia més d'un sigle que ses eweies, es prínceps, es qui havien de donar llum, donaven fum, i grufaven de sa manera més escandalosa; i llavó vengué En Luter i En Zwingli i tants d'altres per l'estil que feren grufar ses ciutats com Zürich i tantes d'altres, que feren grufar es petits, allà ont feia tant de temps que grufaven es grossos de tot platge.

Amb una paraula i per acabar tota aquesta contarella: ara no s'explicaria, així com están avui, gracies a Deu, ses coses de sa fe; ara no s'explicaria que un homo d'ets antecedents morals d'En Zwingli, ni sensa aquells antecedents tan xerecs, fés tornar heretge una ciutat catòlica com Zürich de la primeria des sigle XVI; pero s'explica perfectament, tenint en compte totes aqueixes coses que acabam d'apuntar, que un Zwingli conseguís a Zürich lo que hi va conseguir: fer heretge aquella ciutat, fent la renegar de catòlica. Si; hi havia seny i sentit moral així meteix a Zürich quant hi esclatà es protestantisme; pero un seny i un sentit moral tan desorientats i esgarriats per s'ignorancia religiosa i per s'envitricollament ferest que hi havia llavó de ses coses religioses i polítiques, que la ciutat pegà cossa an es catolicisme i se va fer protestant derrera Zwingli.

¡Sabeu que hi ha de molt que estudiar p'és catòlics dins s'historia des protestantisme!, pero dins s'historia vera, no dins aquelles histories que, com he dit, son una conspiració contra sa veritat, tant si les escrivieren heretges amb tota sa mala intenció del mon, com si les escrivieren catòlics sensa estudiar bé es fets, sensa sebre que duien entre mans.

Nota final: an En Zwingli li die Zwingli i no Zwinglio, com l'anomenen ets escriptors castellans, traduint des llati *Zwinglius*, que no es més que una llatinització des llinatge alemany Zwingli. I ja se sab que es llinatges no s'han de traduir. Faç avinent aixó per si cap filisteu se'n vé a posar-me tilles perque escrivé i die Zwingli i no Zwinglio. Zwinglio no passa d'esser un barbarisme o més ben dit una barbaritat.

I prou per avui. Fins demá, si Deu ho vol i Maria.

Dia 22 de juny

¡Aqueix Kaiser d'Alemania!

Alemania aqueixa setmana passada celebrá es vint-i-cinc anys que el Kaiser Guiem du d'Emperador. Son estades unes festes solemnisssimes aont han presa part tant es catòlics com es protestants. Es malet de dir quins en son més entusiastes del Kaiser, es protestants o es catòlics. Es necessari esser-hi estat per Alemania per fer-se càrrec de s'entusiasme que ets alemanys tenen per l'Emperador. Sa verdadera es que ell el se mereix, perque es un homo que no du cap altre bull ni curolla que cuidar-se de ses coses de l'Imperi i de fer-lo anar envant en tots ets ordes i conceptes: de tot se preocupa i a tot atén: política, ciencia, literatura, art, industria, comerç, religió; res que puga contribuir a s'enaltiment des seu poble li es indiferent. ¡Quina sort per una nació tenir un sobirà com el Kaiser Guiem!

Idó bono; després de tanta de festa, l'homo ha cregut que havia d'expressar es seu agraïment a tot Alemania fent publicar per tot arreu una carta seua aont dona les gracies de tot lo que s'esfet per celebrar es seus vint-i-cinc anys d'Imperi. He vista aqueixa carta demunt un diari de Munich, i l'he volguda lletgir, esperant que hi hauria sa nota relligiosa, que en Guiem II posa sempre a tots es seus documents i discursos; sempre retreu Deu o sa Relligió o el Bon Jesús. I ¡vaja si hi es estada aqueixa nota dins aqueixa carta! I la vui consignar dins aqueix *Dietari*. Acaba tal carta amb aquestes paraules:

«Yeh werde auch ferner für das Wohlergehen des deutschen Volkes gern meine volle Kraft einsetzen, so lange Gott der Herr sie mir erhalte. Er aber wolle mein Werken und Streben mit seinem Segen begleiten und das teure Vaterland alle Zeit in seine güdige Obhut nehmen». Aixó es: «Per lo demés, jo p'és benestar des poble alemany consagraré amb molt de gust totes ses meues forces, tant com Deu Senyor nostro les me conservará. Vulga Ell acompanyar amb sa seua benedició es meus treballs i es meus esforços i prendre baix de sa seua protecció i gracia per a sempre la nostra estimada Patria».

Així es el Kaiser, una ánima relligiosa, fundament relligiosa, que no s'empegueix d'esser-ho, que en fa gala en totes ses ocasions més solemnes! ¡Que ho es d'edificant i d'eloquent que es príncep més poderós del mon rendesca tal homenatge d'adoració i sumisió a Deu, implorant sa protecció i sa gracia i sa benedició de Deu!

¿Què hi diuen an aixó es nostros anticlericals carronyes?

A l'ofici de «Liebfrauenkirche»

Hi som anet també avui en bon diumenge. L'església es gran, i s'es omplida de tota classe de poble. Me

som posat just baix de sa trona per poder sentir bé es predicador, que es estat el Rt. Sr. Rector d'aqueixa parroquia. He tenguda una alegria grossa perque no li he perduda casi cap paraula; pronuncia s'alemany molt estilat, no s'atropella massa, té una veu argentina i potent, parla amb gran força, i es un gran predicador popular. Ha anunciat que dia 6 de juliol el Bisbe de Chur, que Zürich está dins sa seua diócesi, vendrà a confirmar an aqueixa església, i per aixó tot es sermó es estat sobre es sagrament de sa Confirmació. Ha donat un gran encalz an es protestants, que neguen que sa Confirmació sia cap sagrament posat de Deu, i ha demostrat amb la Sagrada Escripura amb sa má que ho es un sagrament posat de Deu; després ha espinzellat i esmenuçat lo que es tal sagrament, excitant es pares d'ets infants que l'han de rebre a que li aidin a preparar-los degudament i llavó mos ha excitats a tots es qui ja estam confirmats a correspondre i a cooperar amb tota sa nostra ánima a sa gracia que, quant mos confirmaren, rebérem. ¡Vaja quin predicador més rimat que es aqueix Sr. Rector!

Lo que me'n he tornada dur una ració d'estar agenoiat, que no son estat tot berbes! Tot es temps de l'ofici están agenoiats aqueixs diantres de suïssos, fins i tot quant s'Oficiant i es Ministres seuen a's temps des *Gloria* i des *Credo*. Just seuen es temps des sermó. Tot lo més s'aixequen drets qualque estoneta. I aixó d'estar sempre agenoiats ho fa tot-hom, grans i petits, joves i veis, granats i no granats.

Ara comprenc perque es bancs an aqueixes esglésies están tan atrecats uns an ets altres que, si un s'hi seu, no té lloc aont posar ses cames en no esser agotonant-se. Es que sa gent no hi seu; just hi están agenoiats i tot lo més hi atraquen ses anques uua mica. Per aixó davant cada banc hi ha una post devers un fore alt de sa terra per posar-hi es genois, i sa respal'la des banc de davant té també una post plana per posar-hi es braços i reclinar-s'hi. No me'n puc avenir de que aqueixs suïssos siguen tan devots de estar agenoiats i tan valents per estar-s'hi tant de temps!

Conversant amb el Dr. Gauchat.

Com he hagut dinat, li estrenc cap a ca'l Dr. Gauchat, i hem feta una conversa de devers dues hores. M'ha contat des viatge que va fer no hi ha gaire per dins Espanya, i que li agrada tant Burgos, Madrid, Toledo, Sevilla, Cádiz, Granada, Valencia i Barcelona. Ell coneix prou es castellá, i troba que a Madrid el parlen massa aviat. Allá ont va entendre més la gent va esser a Granada.

I m'ha dit que li passa una cosa molt original a ell: que, com parla italiá, continuament li venen a sa boca paraules castellanes, i mai ni venen de franceses ni d'alemanyes (sa seua llengua nadissa es es francés, pero ordinariament parla alemany); i en voler parlar castellá li venen a sa boca paraules italianes.

I jo li he dit que a mi me passa una cossa per l'estil en haver de parlar anglés o alemany. Ea parlar anglés, continuament me venen a sa boca paraules alemanyes, i mai cap de francesa, castellana ni italiana ni catalana; i en parlar alemany, llavó me venen paraules ingleses, pero mai cap de aquelles altres llengos que conec millor que no s'inglès i s'alemany.

Ell ha dit que aixó s'explica molt bé: s'esforç que feim per parlar sa llengua que mos es més difícil, mos desperta s'esforç que hem de fer per parlar s'altre llengua que també mos es més difícil que ses altres que sabem.

Així com a mi me son més difícils s'inglès i s'alemany que ses altres que

só, per ell ses dues més difícils son es castellá i s'italiá.

¡Quines coses que passen en materia d'aprendre i de parlar llengos extranyes!

Com me'n volia anar, no m'ha deixat fogir el Dr. Gauchat que no haguéssem pres té. N'hem pres amb sa seua senyora i un fi seu i una fia que tenen, tots molt agradosos i simpáticos; i llavó he pres comiat d'ells, i som fuit.

Sa cripta de «Antoniuskirche».

Venint de ca'l Dr. Gauchat, com me'n som temut, me trob devant l'església de St. Antoni, de que vos vaig parlar dies passats. Hi he sentit cantar i sonar, hi entr per fer-hi s'Estació, i no hi trob casi negú: cinc o sis persones en tota l'església, que no feien gens d'estabeig; no hi sentien una mosca. Alló m'es vengut ben denou, com poreu pensar. I més m'hi es vengut quant torn sentir cantar i sonar una cosa fonda. Llavó he reparada una escala que devallava per endins i he comprés que era que hi havia una cripta o església devall terra. Prenc aquella escala, i efectivament ho es estat una església devall terra, devall s'altra església. I era casi tota plena de gent, un parei de centenars de persones, que resaven fort el Rosari i han acabat amb sa *Lletania* de la Mare de Deu. Sempre resulta molt devota una església devall terra i més si es plena de gent que hi saben estar dins l'església, com en saben es catòlics de per aquí.

Un infantó.

Anant jo de d'allá per un carrer cap a la fonda, assetsuaxi d'un portell d'un jardinet me surt a l'encuntra un infantó i m'allarga sa maneta. Jo, naturalment, le hi he estreta i li he feta una xicotina. I ha girat en redó cap a dins la casa. No he guipada cap persona en tot alló.

¿Com així aqueix infantó ha feta aquesta fantasia amb tanta de gracia? ¡Anau-ho a sebre! Seria curiós sebre-hu!

Cada instant brusquetjava. He pres redós a sa fonda, i prou per avui! Fins demá, si Deu ho vol.

Dia 23 de juny.

Una altra lliçó d'historia de sa llengua francesa.

Avui a les onze he tornat comparèixer a l'Universidat per assistir a sa lliçó que el Dr. Gauchat havia de donar sobre sa formació des véi-francés. Pero ¿i qué té que veure es véi-francés amb so mallorquí? I ¿qué es aixó de véi-francés? Jo vos ho diré, si no hu sabeu; es francés té dues grans èpoques: des sigle VII an es VIII que començá, fins an es sigle XIV; i des sigle XV fins avui. Es francés anterior an es sigle XV era molt diferent des d'ara, tant que noltros catalans per poc desxonbits que siguem, entenem millor es francés antic que no es francesos d'ara. Aixó vol dir que es francés antic es molt més consemblant an es catalá que no es francés modern, i en moltes de coses s'assembla més an es catalá que no an es francés d'ara. I vetaquí perque sa formació des francés antic mos serveix moltíssim per explicar sa formació des catalá, d'aixó que parlam a Mallorca, que no es més que catalá de Mallorca o mallorquí. De manera que casi totes ses lleis de formació des francés antic se troben dins sa formació des catalá: ses lleis de formació d'aqueixes dues llengos venen a esser casi les meteixes. Per aixó té tanta d'importancia per noltros s'historia de sa formació des francés antic, que el Dr. Gauchat explica es dilluns, dimegres i divenres an aqueixa Universidat. —Avui ha acabat ses lleis que retgeixen ses vocals átones i ses que retgeixen ses consonants, De totes aqueixes lleis ha posat

el Dr. Gauchat un sens fi d'exemples.

Totes aqueixes lleis retgeixen dins sa formació des catalá. No m'extenc més sobre aixó perque aqueix *Dietari* no es per explicar problemes de filologia, sino just per ensatar-los per que vegem es qui el lletgesquen que hi ha molt de camp per córrer dins s'estudi des catalá o mallorquí, que tot se formá segons regles, per més que es *filisteus* creguen que es mallorquí no té cap ni peus ni es llengo ni un sant remei. Ells sí que no'n tenen de cap, sino un bon carabaçot buit i llavó uns peus disforjos, per no dir potes.

An es Seminari Romanista amb el Dr. Jud i sos deixebles.

M'hi entrec a les cinc i ja hi havia una partida d'estudiants i d'estudiantes; al punt hi son estats tots, i llavó compareix el Dr. Jud i ja es estat partit a demanar a cada un lo que havia aclarit sobre sa llista de *rels* llatines que mos havia donada i sobre es mots derivats d'aqueixes *rels* dins totes ses llengos romániques. I allá los haguésseu sentits descapdellar an aquells estudiants i *estudiantes*! Se coneixia que hi havien cremat oli i que venien ben preparats. Com es catalá i per lo meteix es mallorquí hi entrava an aquelles llistes, el Dr. Jud m'ha fet pronunciar i explicar es mots *genoi*, *cuïro*, *cuïram*, *església*, *esgleia*, *dós* (anar *dós* dalt una *bistia*, aixó es, sensa ensellament), *coscoi*, *fausella*, *fausó*, *encobeir* i altres que ara no record.

Aixó de tenir un catalá a una càtedra de filologia romanista d'una Universidat de llengo alemanya, es una cosa grossa p'és catedràtic i p'és seus deixebles, per poder sentir sa pronuncia autèntica d'una llengua que ells estudien, tan interessant científicament com qualsevol altra de ses neollatines, i especialment interessant per lo poc coneguda que es fora de Catalunya, Balears i Valencia. ¡Sabeu quins niss que feien i que hi escoltaven d'arreu aquells estudiants i *estudiantes* com me sentien pronunciar es mallorquí!

Es reclaus i sa mala-petja per mi no era an es pronunciar tals mots, sino haver-ne de donar claricies. Jo lo que feia, procurava parlar poc i bé, per no embuiar-me. I es ben perillós embuiar-s'hi dins s'alemany, tan repelenc i enrevisclat com es.

Acabat aixó d'aquells mots, el Dr. Jud s'es posat a explicar-mos lo de ses *etimologies* (sa rel i sa neixó de ses paraules, d'ont surten i com s'engarbullaren). Mos ha començada una explicació admirable sobre lo que es i ha d'esser i ha de deixar d'esser sa *etimologia*, es sistema de cercar s'*etimologia*, sa rel, sa font d'una paraula, desllatigant tal paraula espinzellant s'origen i sa formació de tal paraula.

El Dr. Jud es un temperament niriós, de gran empena, ardit com ell tot sol, i per aixó, sensa temer-se'n, parla aviat i granat, i vos assegura que es malet de seguir per un com jo que encara troba tants de terroços dins s'alemany.

Amb aixó han tocades les set, i hem hagut de talar caps allá ont érem, posant forqueta an aixó de ses *etimologies*, que hu seguirá el Dr. Jud dilluns qui vé, si Deu ho vol i som vius.

I ¿sabeu quina l'he feta jo? Idó anar-me'n a sopar per lo que pogués esser, i més tardet a jeure.

I prou per avui. Fins demá dematí, si Deu ho vol i Maria.

Dia 24 de juny.

Avui m'he som aixecat... abans de anar en-lloc; i després de dir missa i berenar, toe soletes a les nou cap a *Rechtberg* a sentir el Dr. Gauchat descapdellar sobre *Dante*, es poeta mé

gros sens dupte des temps moderns. Avui es deixebles no han lletjat cap estrofa de la *Divina Comedia*; es estat sempre es professor que ha duita la paraula, estudiant per tots es caires i vents sa personalitat de Dante, que no es gaire bona d'espinzellar per lo complicada i enrevisclada i fora mida que es. Vos assegure que s'explicació del Dr. Gauchat es estada lo que se diu de pinyol vermei.

Cap sensa cervell...

Per aquí not que molts d'estudiants que ja fa estona que s'afaiten i que van molt ben encitronats de vestuari, no duen capell p'és carrer, van sensa, ben xelests i xarpats. Si anaven vestits de qualsevol manera, desbuats, a la biorxa,—jo diria que, si no duen capell ni gorra, es que no'n deuen tenir ni doblers per comprar-se'n; pero no pot esser res de aixó: es qui duen sa roba que duen ells, forçat han de tenir *menuts* per comprar-se capell o gorra.

¿Será tal volta alló de *cap sensa cervell* no ha mester capell? Creim que no, perquè justament son estudiants de sa Universitat es qui van així, i ara digau-me: ¿quin paper faria un estudiant sensa cervell, aquí que los fan estudiar tan granat?

¿Es tal volta una moda? Poria esser. Sobre tot, qui hu vulga aclarir, que hu aclaresca.

Dia de 25 juny

Aigo per sa mare i per sa fia.

Com me som aixecat, a les tres i mitja, ja plovia a la vela, i no s'es aturat de casi tot lo dia: o feia ruixats ben espessos o brusquina brusquina. Aquí negú s'atura de res p'és ploure; tothom va armat des seu paraigo; i, en ploure, l'obrin, i segueixen endevant com si no plugués; i en no ploure, l'apleguen, i les serveix de bastó.

Estols d'infanteria.

D'infanteria tenra, s'entén, de set a dotze o tretze anys. Aquí al·lots i al·lotes, tothom va escola; negú se'n escapa. Per aixó devers les vuit des mati i poc abans de mig dia, i llavó en haver dinat dever: les tres i hora baixa, veis esbarts d'al·loteia que van o venen d'escola, es més xelests i etxerevits del mon, tots, tant al·lots com al·lotes, amb sa seua gran cartera de pell penjada a s'esquena amb corretges. Semblen soldadets menuts que surten a campanya o en tornen. I no cregueu que se'n vagin delai delai i fent sa torniola p'és carrer, sino que se'n van ben acanalats i que, si no feis via, vos deixen darrera. ¡Quina gent, Deu meu! ¿Quant será que a Espanya tendrem aqueixa... infanteria?

Monsenyor Mathies.

El Dr. Griera ja entany, quant vaig venir aquí, me recomanà ferm que visitás aquest Monsenyor, un Prelat Domèstic de sa Santedat, que el Papa fa estar aquí per cuidar-se d'ets estudiants catòlics de s'Universitat i demés Ensenyances Superiors d'aquí. Los predica casi cada diumenge a la esglesia de la Mare de Deu (*Liebfrauenkirche*), allà ont jo dic missa, i dona totes ses passes convenientes p'és bé de dits estudiants. El Dr. Griera, s'any que estudiá aquí, se va fer coneixent de Monsenyor Mathies i en quedá agraidíssim; per aixó me recomaná que l'anás a veure. Pero entany, com només hi vaig esser quatre dies, i me duia molt preocupat lo des doctorat del Dr. Barnils que s'havía de fer i se feu aquells dies, me'n vaig tornar de Zürich sensa veure Monsenyor.

Enguany vaig dir:—Aquest pic no'm passarà per alt. Ahir vaig demanar an el Vicari Braun de *Liebfrauenkirche* si'm sabria dir aont devers está Monsenyor Mathies; m'ho digué i fins i tot li telefoná demanant-li hora per rebre'm, i me doná les deu i mitja d'avui.

Per aixó a les deu surt de la fonda,

i he haguda mester més de mitja hora per trobar la casa. A la fi ho he trobat, toc, m'obrin, i vemetaquí devant Monsenyor Mathies: d'una cinquantena d'anys, sá, gran, més prim que gruixat, amb una gran barba, somrient, amabilíssim. Li he dit que'm perdónas l'atreuiment de presentar-me devant ell; que sa meua presentada no no tenia altre objecte que oferir-li es meus respectes i es mei homenatge com estudiant de l'Universitat que som aqueixes quantes setmanes d'estada a Zürich, i que li duia comandacions del Dr. Griera.

M'ha tractat amb una amabilitat fora mida; m'ha demanat del Dr. Griera, dient que en tenia molt bona impressió per lo bé que es comportá es temps que fou a Zürich. M'ha demanat com estava d'estudis esglesíastics i d'Ordes, i jo li he donades fites ben clares de tot. Llavó m'ha esplugat a mi demanant-me des meus càrrecs dins l'Esglesia de Mallorca i de ses meues eurolles literaries. Com li he contat de s'*Obra des Diccionari*, l'ha alabat molt. També m'ha demanat aont havia aprés s'alemany; i després s'és posat a parlar-me en castellá, i ben bé que se'n desfeia; i llavó amb italiá, que el poseix admirablement. Ell es alemany, i m'ha dit que va veure de lluny ses illes Balears anant de Gibraltar a Génova.

Li he agraida coralment la rebuda paternal que m'havía feta, i he pres comiat d'ell, espitxant-me a l'Universitat.

Segueix s'història de sa formació de sa llengo francesa.

Ho he hagut de fer de tot per arribar a les onze a l'Universitat per assistir an es curs del Dr. Gauchat sobre sa formació de sa llengo francesa. I vos assegurar que hu pagava venir-hi, maldement fés una bona aigo. Com som estat a l'Universitat, es paraigo feia raig i roi per tot lo redó. Tot ho he donat per ben succèit per haver poguda sentir sa lliçó del Dr. Gauchat, que ha esposades admirablement ses lleis que retgeixen ses tramudances de ses consonants en *posició fluixa* (entre vocals) i entre una vocal i una altra consonant, sobre sa conversió de sons *velars* en *pala-tals* (x, tx, s, ç, ge gi francès i catalá), i sa partida de sons nous que brollaren dins es francès lo meteix que dins es catalá (x, tx, ny, ll). Totes aqueixes lleis de formació des francès, son també lleis de formació des catalá.

Tot es temps de s'explicació he preses notes. Lo meteix feien tots ets altres estudiants i *estudiantes*.

Dins aqueixes càtedres alemanyes no sentiu mai una mosca; no sentiu més que es catedràtic que explica, i es deixebles tots amb una libreta uberta devant i allá escriu qui escriu, prenguent notes de lo que es catedràtic espinzella i desllatiga.— Vos assegure que no los lleu gens badaiar ni fer xep-a-xep amb sos veinats.

Com som sortits, feia una aigo tan forta, que anava jo amb el Dr. Gauchat, i mos hem haguts de despedir cadascú cap a ca-seua, tan aviat com poriem.

¡Ja es una bona passada amb aquest tant de ploure! I ha fet lo meteix casi tot lo sant de cap-vespre. Així es que només som sortit hora baixa de tot per anar a *Liebfrauenkirche* a visitar el Santíssim.

I fins demá demati si Deu ho vol i Maria!

Dia 26 de juny

Una estadística interessant.

Es diari catòlic d'aquí, *Neue Zürcher Nachrichten* (*Noticies noves de Zürich*) despuisahir duia una estadística interessant, presa de *Jahresbericht* (*Anuari*), publicació ficial des catòlics de Suïssa, de l'any 1912. Segons aquesta estadística hi ha a Suïssa actualment 1.602.203 catòlics. Es nom-

bre d'habitants que hi ha a Suïssa es 3.741.971. Per lo meteix es catòlics aquí encara son una minoria, si bé a una partida de *cantons* son majoria, pero justament son es *cantons* més poc poblats. D'aixó ja vaig parlar entany. Posa aqueixa estadística que dins l'any 1912 es catòlics de Suïssa han donat dins ses diferents esglesies que tenen, per sostenir es Ministres de Deu, 181.597 francs. L'any 1911 186.408 francs; per lo meteix, 4.800 francs més que l'any 1912. Diu l'*Anuari* que aixó prové de que entany va esser mal any a Suïssa, i de que s'industria desmaiá una mica i de que hi havia molta de por de que no esclatás sa guerra europea. Ademés des donatius ordinaris, n'hi hagué d'extraordinaris l'any 1912, com n'hi ha sempre, i amb tot aixó l'Esglesia de Suïssa tirá i tira endevant i reprén de cada dia, que es un gust i una gloria de Deu; i cobra més força no sols social, sino política. Aquí están organitzats es catòlics políticament, i prenen part en totes ses eleccions; i es contraris ja comencen a tenir-ne mal de ventre, i no d'aquell fluix, sino d'aquell més fort. Com ells se figuraven que es Catolicisme ja no hi tornaria alçar xella pus dins Suïssa...!

Altre pic «La Divina Comedia» i aigo a balquena.

Som tornat a *Rechtberg* avui demati an es curs de *Divina Comedia* que hi dona el doctor Gauchat. Avui ell no ha explicat gaire; es deixebles han lletjat casi tot un cantic d'aquell poema immortal, un bocí per hom. Estic admirat de lo bé que pronuncien s'italiá aqueis alemanys i *alemanyes*. Tant *ells* com *elles* han fetes una partida d'observacions sobre Dante molt agudes i a ferir. ¡Ja hu val amb aqueixa gent tan lletra-ferida!

Sortim d'aquella classe, i feia una bona brusca i un fret ben xelest. He considerat que lo més prudent era prendre redós a s'hostal.

¡Ventura que per aquí, en ploure, no s'hi fa fanc! Si s'hi congriás es fanquer de per Mallorca com plou, no hi hauria qui anás per defora.

Avui casi tot lo dia ses canals han ratjat.

Entrevista amb so Rabi de sa Sinagoga de Zürich.

A la Seu de Mallorca tenim dos bordons de primatxer, de plata, amb pedres precioses an es pom i cascavells que pengen, que es una meravella d'obratge, i hi ha lletres hebraiques i tot. ¿D'ont provenen aqueis bordons? Un estudiant del nostre Seminari va presentar en el Certámen del any passat un estudi per explicar que els poms provenen d'una de ses Sinagogues que hi havia a Mallorca, i que ses vares eren tal volta barretes que tenia a cada cap es volum de la Sagrada Escriptura, un plegamí llarguissim que s'enrevoltillava, en no haver-lo de lletgir, i que el desenrevoltillaven per lletgir-lo. Jo vaig voler aprofitar sa primera avinentesa de profer visitar una Sinagoga durant aqueix viatge per veure com hi tenen la santa Biblia ets hebreus, per examinar es rollo de plegamí amb unes vares o barretes a cada cap, i si tals vares eren gens consemblants an aqueils bordons de la Seu, i quina llargari tenien.

Aquí n'hi ha una de Sinagoga, i feia temps que pensava com m'havía d'enginyar per aclarir aixó, fins que avui decapvespre devers les quatre, que s'era aturat de ploure, m'ha ocorregut parlar-ne an es caporal de sa fonda aont estic, un senyor molt llest, llevent, que no'l troben mai mal-fet, mújol ni descuidat. Li he exposat es cas, i al acte m'ha donada sa direcció des Rabi de sa Sinagoga d'aquí, que m'ha dit que era molt instruit i afable i que poria estar jo ben segur de que me rebria molt bé i se desteixinaria per complaure'm. Amb aixó es en-

trat a la fonda un molt amic des Rabi, es caporal n'hi ha parlat, i aquell m'ha dit que m'hi presentás an es Rabi, que no m'hi camparia gens malament, i que lo més avengut seria anar-hi tot d'una.

Demunt es pla de Zürich tot dos m'han mostrada sa casa des Rabi i sa Sinagoga, i m'hi esquitx a l'acte, tristras tristras.

Arrib a la casa, toc, surt a obrir-me una al·lotella, demán el Doctor Strauss, que me diu que fa classe, pero surt ell, i com me veu i sent que jo desitx fer-li una consulta, me diu si li vui deixar acabar s'escola, i dins mitja hora estaré a la meua disposició.

Entesos així, jo men vaig a voltar uns quants carrers, i mentres tant faç un dibuix d'aquells bordons a una fuia de sa meua libreta de notes, per que es Rabi se puga fer carrer millor de tals joies des tresor de sa nostra Seu.

Amb aixó, es passada sa mitja hora i me torn presentar a ca's Rabi, que me reb tot d'una: li esplie sa cosa, i li mostr es dibuix. S'ho ha mirat una bona estona, i ha dit que sa canya de tals bordons no li sembla que sia estada sa barra o vara de cap volum de la Biblia d'ells, perque entre ells tals barres son de fust; ara es pom per sa forma que du i si té lletres hebraiques i cascavells penjats, si que li sembla que pot haver pertenescut a qualque volum biblic de Sinagoga. M'ha fetes una partida de preguntes sobre tals bordons, i li he contestat tan bé com he sabut, fins que a la fi m'ha dit que, per ell donar es seu parer amb tota conciencia, aquell dibuix no li bastava que hauria de veure fotografies ben fetes de tals bordons i una copia ben feta de ses lletres que duen.

En rudes, hem quedat que li enviariem de Mallorca tot aixó que ell ha mester per donar es seu parer, i que, en tenir-ho, ell en fara un estudi tan detengut i de prim compte com puga, i que m'enviará per escrit es resultat de tal estudi, que pot esser mos aclarirà alguns punts duptosos de ses inscripcions.

S'és oferit en tot i per tot a mi, i jo a ell, naturalment, i agraint-li amb tota la meua ànima sa seua fina amabilitat i condescendencia, me'n som despedit, ¡cap a s'hostal a sopar! perque ja eren les set i mitja, i s'hora de posar-mos en taula es a les set.

I fins demá demati si Deu ho vol i Maria.

Dia 27 de juny.

No menen por a s'aigo.

Avui demati ha brusquetjat casi sempre. Amb sa brusca que feia he sentida una música p'és carrer devers ledeu i no m'ha llegut anar a mirar quina gent sería que tengués tanta de sonera i tanta de passetgera, que amb so temps que feia se'n anás sona qui sona per places i carrers.

Com avui era dia de lliçó del doctor Gauchat a l'Universitat, un poc abans de les onze m'hi esquitx; i, quant hi arribava torn sentir sonar una música i veig tot un diluvi de gent, uns que passaven en processó i altres que miraven. A sa processó n'hi havia que anaven a cavall, altres en cotxo i banderes, altres a peu. I lo bo era que feia una bona brusca i negú de sa processó duia paraigo, sino que la deixaven caure com es d'Ervis-sa, i se'n anaven tots xarpats. Tot era joveña, tot estudiants. Guíp un deixeble del Dr. Gauchat que mirava la feta, i li demán qué es alló, i me diu que es una festa d'ets estudiants de Escola Técnica Superior Federals.

I no vos cregueu que fos una processó de dos o trecents estudiants. N'hi devia haver més d'un milenar; ha rodat sa processó per allá prop d'un quart, un darrera s'altre, un darrera s'altre, i mai es meteixos, com se suposa. No he aclarit es motiu de tal

feita. Havia d'esser gros, quant, a pesar de sa brusca espessa que feia, sa processó rodava amb s'orde més complet com si hagués fet es temps més agradable del mon.

Una altra lliçó del Dr. Gauchat.

A s'hora senyalada ha començat el Dr. Gauchat sa seua explicació sobre sa formació de sa llengua francesa antiga. Avui li ha pegat des congruència de paraules o morfologia i de sa manera que tenia aquella llengua de construir i d'engirgolar sa frase per expressar es pensaments i afectes. Ha omplida sa piçarra d'exemples, espinzellant ho tot i donant-mos-ne ses fites ben netes i ben llampants; i, com mos ne som temuts, han tocades les dotze, i es Catedràtic ha posada forqueta allà ont era de s'explicació, i mos ne som anats a dinar per lo que pogués esser.

Llavó no plovia, si bé el cel estava tot tapat, i es niguls eren més blanquinosos.

Aigada feresta

Com he hagut dinat, un poc passat les dues, feia un soleiet ben agradós, i agaf es breviar, i ja li estreny resa qui resa, vora vora es riu Limmat que travessa la ciutat i després vora vora es llac. Amb aixó aquell soleiet que feia tan plaient se'n es anat no sé aont, es niguls son tornats gruixats, tot el cel s'es ennegrit, i ha començat a degotar a té qui té. Alló m'ha fet mals averanys, i gir en coa cap a ses cases, s'aigo ha començat a pitjar, puig a un tramvia cap a s'estació caporal des ferro-carril; i com hi som estat, es ruixat ja era una barrumbada de ses maleites.

S'estació es grandiosa, tota cuberta de teulada de ferro amb uns finestrals disforjos, guarnits de vidres; deu esser de gran com dues vegades la Seu de Mallorca, no tan alta com se suposa, pero així meteix ho es alteta, i un s'hi pot passetjar ben be una hora sensa cansar-se'n. Començ a fer-hi voltes i sa barrumbada ha arribat a esser tan feresta, que tenia por ferm que no e'sfondràs sa teulada de ferro; semblava que'l cel se'n venia tot per avall. Feia molts d'anys que no havia vist ploure tan fort i tant de temps. Alló sí que se poria dir ploure a talabaixons.

Després ha remeiat i només feia brusca, pero seguidet seguidet.

Conversada amb el Dr. Jud.

Prenc un tramvia cap a Heimplatz a les quatre, perque encara feia una brusca ben espessa, i an aquell punt mos som trobats amb el Dr. Jud, prenim redós a una sala pública d'allà devora, i mos hem esmolada sa garrova, vui dir, hem conservat, fins a les sis de ses nostre coses, de s'Obra des Diccioniari i de filologia románica. Li he dit sa fredor geladora que hi ha dins Espanya envers de sa ciencia llingüística, que fins i tot sa gent docta i es literats meteixos no comprenen ni li regoneixen practicament s'importancia i sa transcendència que té tal ciencia; i per aixó es pocs que n'estam convençuts hem de batallar a-les-totes per trobar gent que mos faça costat i poguem tirar endevant.

Li he contat lo que va suceir quant vaig iniciar s'Obra del Diccioniari, que molts se figuraven que seria de quatre o cinc anys de feina per deixar llesta a la vela una obra tan grossa i tan llarga, que demana moltíssims d'anys de feina d'una partida de persones enteses que hi trebain a matar. I li he dit també que molts, fins persones instruïdes, veent que passen anys i anys (ara n'hi ha dotze que començarem), i es Diccioniari no surt, creuen que ja no sortirà, que tot s'es fus com a fum de formatjada, sensa tenir en compte que es Diccioniari, tal com el várem prometre ja desde es primer dia, demana vint o trenta anys, p'es cap baix, de feina més arreu arreu.

An el Dr. Jud, naturalment, li han feta compassió aqueixes bones de persones que tenen un concepte tan equivocat de sa feina que un diccionari ben fet suposa. Després m'ha fetes una partida de preguntes sobre noms de lloc de Catalunya, que, com es de totes ses nacions, tenen dins sa ciencia llingüística una importancia tan grossa, perque son altres tantes de fites des desplegament des sons i des mots de sa llengua de tals nacions.

Es que el Dr. Jud está afonat dins s'estudi de sa geografia des mots románicos, aixó es, s'extensió geográfica de tals mots; i vol sa seua etimologia, sa rel i sa font d'on surten.

I de passada el Dr. Jud m'ha fet veure que sa llengua vasca té un fondo molt gros de rels llatines que hi entraren amb sa conquesta des romans i les ha conservades, mentres es pobles neo-latins les deixaren perdre i n'encobriren d'altres. D'aixó m'ha posats una partida d'exemples. Es el diantre aqueix Dr. Jud per eavar fondo a tots es sementers neollatins.

¡Quin malenat! ¡Quin desgraciad!

A les sis mos som deixats amb el doctor Jud i encara plovia. Li estreny cap a s'hostal, més de mig enfadat contra tant de ploure i cloquetant-me es cap contra aquella mala ánima de En Zwingli, es qui va robar Zürich a sa fe catòlica.

Era que avui, com me'n anava vora vora es riu, resa qui resa, som passat per davant es monument d'aqueix heresia; i me som aturat una estona a mirar-la-me aquella estatua de bronzo, per cert prou notable, que representa En Zwingli dret i amb un llibre en sa man dreia, la Sagrada Escriptura, i una espasa en sa má esquerra... Vajal just així com solea representar l'apóstol St. Pau. ¡Quin sant Pau, Deu meu, En Zwingli! ¡St. Pau a s'en-revés! St. Pau, d'inimic furios que era de sa fe de Cristo, se convertí i se'n va fer un apóstol, pero ¡quin apóstol! En Zwingli, de Ministre de sa fe de Cristo que era per ses Ordes que havia rebudes i p'es càrrec que exercia a sa primera esglesia de Zürich, se descobertí, aixó es, renegá de sa verdadera Fe de Cristo, pervertint aqueixa fe sacrosanta, negant s'Autoritat que Cristo posá dins l'Esglesia, s'Autoritat del Papa, negant sa Presencia Reial del Bon Jesús a l'Eucaristia, dient que l'Eucaristia no era més que un símbol, una senya del Bon Jesús, no el Bon Jesús meteix, com ha eregut i ensenyat sempre l'Esglesia de Cristo. I aquell malenat no sols negá tot aixó, sino que negá també tots es altres Sagraments, fora es Batisme, dient que no eren més que pures ceremonies, i que no conferien cap gracia, que no duien vinculada ni comunicaven sa gracia sacramental, sa gracia santificant que l'Esglesia ha ensenyat sempre i tots es feels cristians han cregut que tals sagraments duen vinculada i comuniquen an es qui los reben així com pertoca. Quinze sigles de fe cristiana, es feels de tots aqueix quinze sigles, instruïts i anostrats p'el Bon Jesús i p'es meteixos Apóstols que el Bon Jesús enviá a predicar es seu Evangeli per tot lo mon, tots aquells quinze sigles amb tots es Papes, amb tots es concilis, amb tots es Sants Pares, tota l'Esglesia estesa per tota la terra havien professat fins llavó sa doctrina de s'Autoritat Suprema i Infalible de la Santa Seu, del Papa; havien professat fins llavó sa doctrina des set Sagraments, com a fonts inagotables de Gracia Santificant, isa santedat i inviolabilidad des Vots de Castedat i de Relligió fets a Deu; i aquell malenat de En Zwingli amb sos altres caps-pares des Protestantisme s'alçaren contra aqueix quinze sigles de fe cristiana, contra tots es Papes i es Concilis es Sants Pares i ets Apóstols i contra es meteix Deu Esperit-Sant, i negaren tota sa doctrina de s'Autoritat de l'Esglesia i del Papa, tota sa doctrina des Sants Sagraments! ¡Malenats! ¡Cent voltes malenats! ¡I tengueren cara de presentar la Sagrada Escriptura, que es sa Paraula de Deu, com un testimoni a favor seu, allá ont la Sagrada Escriptura els-e condem-

nava a cent bandes diferents! ¡Tengueren cara de presentar aquelles horribles negacions de sa doctrina revelada de Deu com a propies de la Sagrada Escriptura, com a propies de sa Paraula de Deu! ¡Amb la Sagrada Escriptura en sa má pretengueren provar que tots aquells desbarats tan ferests eren sa pura Paraula de Deu! ¡Quina cosa més horrible!

I aquells pobres cristians de Zürich i de tantes altres bandes de Suïssa i d'Alemania estaven tan magrets de instrucció relligiosa, se trobaven tan esborradots i esfondradots en ses coses de sa fe, que se deixaren enganar i embarriolar d'aquelles males ánimes d'heresiàrques, d'aquells Mestres d'embuis i de mentides i de mal obrar, desfressats horriblement de defensors de la Sagrada Escriptura, de depuradors i netejadors de sa verdadera doctrina evangélica; i abandonaren sa fe que fins llavó havien professada, s'afonaren dins s'abisme esglaiador de s'heresia...

¡Quina responsabilidad més feresta, més aborronadora, davant Deu, davant es Tribunal de Deu, per En Zwingli i es demás caporals des Protestantisme: haver pervertides tantes de ciutats i de nacions en sa fe catòlica, haver robades tantes i tantes de generacions, tants i tants de milenars de milions d'ánimes a sa verdadera fe de Deu! ¡Que hu degué esser de terrible es compte que Deu les demaná de tant de naufrag com havien fet dins sa seua Esglesia, quant passaren d'aqueix mon a l'altre! ¡Es cabeis s'alcen des cap com un hi pensa!

Passant per davant aqueixa estatua de En Zwingli que s'alça a s'embocada des riu Limmat, i trescant per dins aqueixa riolera ciutat de Zürich, no me puc decantar aqueixa idea des cap: tots aqueix milenars d'heretges, que formen s'immensa majoria d'aqueixa ciutat, amb tots es seus pares i es pares des seus pares i totes ses generacions de pobladors de Zürich fins an es primer terç des sigle XVI, tots aqueix milions d'ánimes es dia del Judici Final han de cridar venjança contra En Zwingli que fou sa causa de que ells fossen i siguen heretges, que els-e robá sa verdadera fe de Deu, que els-e decantá de l'Esglesia Catòlica i des sants Sagraments i de sa Gracia de Deu! ¡Que dic an el Judici Final? No, ell ja en demanen ara de venjança es que son morts i han comparegut davant es Tribunal de Deu, i causa de s'heresia que ets escivellá En Zwingli se son condemnats! ¡Qué ha de esser d'aqueix malenat, condemnador de tants de milions d'ánimes, redimides amb sa Sang des meteix Deu!...

¡Quina idea que va esser sa des qui esculpi aqueixa estatua seua, de posar-lo amb la Sagrada Escriptura en sa man dreia i una espasa en sa má esquerra! ¡Lo haguessen posat trepitjant la Sagrada Escriptura i ponxint-la amb s'espasa! Així haurien posat lo que ell va fer alçant se contra sa verdadera fe de Deu! ¡No, ell no feu mai més queguinetjar i boixinetjar la Sagrada Escriptura, fent-li dir lo que mai ha dit ni poria dir!...

¡Quin gran sistema de resar el Rosari!

Després de sopar, m'esquitx a l'esglesia de la Mare de Deu (Liebfrauenkirche): abans d'entrar-hi sent gran cantoria, me'n hi entr, i es estat que resaven el Rosari amb el Santíssim patent: un Vicari

amb capa pluvial i sis escolanets age noiats an es graons de l'Altar i la gent agenoiada an es bancs que umplen l'esglesia.

Com se suposa, resaven el Rosari en alemany. No son tan virollenes aquí que se'n vagen a resar dins l'esglesia amb una llengua que no es sa que parlen Deien una desena davant perhom, aixó es, es de l'Altar i es poble; i he notat que es qui deien *Gegrüßet seist du Maria (Deu vos salve Maria)*, quant acabaven *deines Leibes Jesus (...del vostro sant ventre Jesús)*, hi afegien un parei de paraules. ¡Què pol esser aquest afegitó? deia jo entre mi meteix. He escoltat bé, i ha resultat que s'afegitó es es Misteri de sa Vida del bon Jesús i de Maria Santíssima que contempen a cada desena. De manera que es qui diuen davant, a sa primera desena de *Goig*, per exemple, acaben així s' *Ave-Maria: ... beneit es el fruit del vostro sant ventre Jesús, que vos jo Verge Maria! concebéreu per obra de l'Esperit Sant.* I a sa segona desena acaben s' *Ave-Maria* així deçá: *que amb ell jo Verge Maria! visitáreu la vostra cosina santa Elisabet i santificá el Batista.* I a la tercera desena acaben s' *Ave-Maria* dient: *que vos jo Verge Maria donareu a llum dins la cova de Bellem.* I a la quarta desena acaben cada *Ave-Maria: que vos jo Verge Maria! oferireu an el Temple.* I a sa quinta desena, hi afegeixen: *que vos jo Verge Maria! trobáreu dins el Temple després d'haver-lo perdut.*

I, en contemplar es *Misteris de dolor*, afegeixen a cada *Ave-Maria* de sa primera desena: *... Beneit es el fruit del vostro sant ventre Jesús, que suá sang i aigo per nosaltres dins l'hort de Getzamani.* I a sa segona desena: *... que per nosaltres va rebre un sens fi d'assots.* I a sa tercera desena: *... que per nosaltres el coronaren d'espines.* I a sa quarta desena: *que per nosaltres portá la Creu.* I a sa quinta desena: *que per nosaltres el crucificaren.*

I, en contemplar es *Misteris de Gloria*, afegeixen a cada *Ave-Maria* a sa primera desena: *que per nosaltres resucitá el dia de Pasco demati.* I a sa segona desena: *que se'n pujá a los cels, triufant i gloriós.* I a sa tercera desena: *que mos enviá l'Esperit Sant el dia de Pentecostés.* I a sa quarta desena: *que vos va fer pujar jo Verge Maria! després de la vostra mort per mans d'angels an el cel.* I a sa quinta desena: *que vos va coronar jo Verge Maria! com a Reina de cels i terra.*

Hi ha que confessar que aqueixa manera de resar el Rosari es enginyosissima i devotíssima, i per tenir sempre davant ets uis es Misteri que pertoca contemplar tant m'ha agradat, que hu he volgut posar dins aqueix *Dietari* per que ses ánimes devotes se'n puguen aprofitar.

Son el diantre per treure enginys aqueix alemanys!

Després he demanat a un des Vicaris d'aqueixa esglesia si sempre passen el Rosari així a l'esglesia i en familia, i m'ha dit que sí.

Idó sí que toquen es fil de ses neules! A la fi som fuit d'aqueixa esglesia, i ¡cap a s'hostal manca gent! I ¡fins demá demati, si Deu ho vol i Maria!

ANTONI M.ª ALCOVER pre.

DE TOTES ERBES

Es Mèl·loro Rosso

(Segueix)

Aquells quatre criats del Rei-Tortuga partiren cap an aquell palau de s'entrelluu, aont es seus companys, ets altres tres criats, s'eren campats tan malament. Se'n hi anaven tot retgirats, i se veien la mort derrera s'oreia, perque amb lo que les havien contat ets altres que hi eren anats, estaven ben segurs que ells aclaririen tan poc com aquells qui era aquella gran pitxorina de senyora i s'altra gent que habitaven tal palau, i que llavó el Rei-

Tortuga en faria fer un serró de tots quatre.

Camina caminarás i cap envant te farás, aquells quatre homs caminaran tres dies, i vos assegure que en tenen poques de riates i que hi anaven ben alisos.

Es día que feia tres, dematinet, ja colombraven ben bé es palau de s'entrelluu, veien que hu havia d'esser més gran que es castell del Rei-Tortuga; i, com més s'hi acostaven, més veien que li guanyava de massa.

Pero lo bo va esser s'endiumenjat que trobaren unes docentes passes a bans d'esser a sa carrera d'aquell pa-

au, hora baixa de tot, que ja només hi havia un parei de brasses de sol.

I ara veureu que va esser. Va esser que aquell dematí la princesa Elienoreta, així com ho feia cada dia, quant s'aixecà, obri el llibret que aquella bona fada li havia donat, l'obri amb cada mà, i li diu:

—Ah llibret, llibret!

la bona fada m'ha comanadet que tot quant te demanaria que me fos alcançadet!

Te deman, idò, si m'he de gordar de cap contrari avui!

—De quatre criats del Rei-Tortuga que arribaran avui hora baixa, i venen per aclarir qui es Vossa Altesa.

—Està bé! diu N'Elienoreta. Aquí els esperl els assegura desde ara que hi beuran fresc!

Pensa qui pensa de quin enginy s'hauria de servir per fer perdre es camí an aquells quatre homes, cada instant mirava per ses finestres si ja els veien lluir. A mitjan cap-vespre les començà a colombrar; i, com més s'acostaven, més clar se veia que hu eren ets enviats del Rei-Tortuga.

I que fa a-les-hores N'Elienoreta? Torna agafar es llibret de sa bona fada, l'obri amb ses dues mans, i li diu:

—Ah llibret, llibret!

la bona fada m'ha comanadet que tot quant te demanaria, que me fos alcançadet!

Te deman, idò, que aqueis quatre homes no se puguen aturar de sa feina que ells meteixos s'oferran a ter, fins que es meus set criats i ses meues set criades els investiran fent-los amenaçes de bastó!

—Serà servida, Sra. Altesa! va dir es llibret.

A-les-hores N'Elienoreta se posà es vestit més polit i preciós que tenia, tot teixit d'un filet d'or, d'un de plata i d'un seda, i que hi havia pintades totes ses flors de la terra.

I amb aquell vestit tan preciós, ¿quina vos pensa que la va fer la princesa Elienoreta? Idò crida tots es seus criats i criades, i les diu que se tanquin en fort cadascú dins sa seua cambra, i que no s'atancin a sortir per trui que sentin, mentres ella no els ho man.

Es set criats i ses set criades ho feren així, i ella, N'Elienoreta, amb aquell vestit tan polit i tan preciós, tot teixit d'un filet d'or, d'un de plata i d'un de seda i que duia pintades totes ses flors de la terra, agafà quatre senaies i quatre cèves i se'n va a un femer que hi havia dins una cloa davant es palau, i ja es partida a metgencar aquell femer, i cavegada ve i cavegada va, que no se donava raó a ses mans; i poreu fer comptes com se devia posar aquell vestit.

Amb això ta! arriben es quatre criats del Rei-Tortuga, tot esglaiats de sa grandaria i de sa magnificència de aquell palau, pero encara hi romanquen mes com repararen aquella senyoreta, vestida com cap reina del mon puga anar-hi, metgencant aquell femer amb un cavec i una senaia, posant-se fems com un llatze.

¿Que me'n direu? Ell aquells quatre homes tot amb-u s'oblidaren de sa por que duien de que no'ls enganassen an aquell palau, com havien enganats ets altres que hi eren anats per lo que ells hi anaven, i varen dir tots quatre:

—¡Pero, senyoreta! ¿qui ha vist mai una senyoreta com vossa mercé, amb aquest vestit tan preciós, metgencar un femer? ¡Això no son feines de vossa mercé!

—Es que tenc tots es criats i missatges emprats amb altres feines precises i aquest femer no poria passar pus senza metgencar-lo....

—No res, idò, diuen aquells quatre homes, se decant vossa mercé d'aquí i se'n vaja a rentar-se! i ja farem noltros aqueixa feina amb quatre grapades!

N'Elienoreta ho va fer així, se'n va a rentar-se i aquells quatre homes ja estigueren abordats an aquell femer cada un amb un cavec i una senaia, i ¡hala bones cavegades an aquell femer i bones senaiades de fems de davant a darrera!

Sobre tot dins una estona el varen tenir metgencat an aquell femer; pero com se volgueren aturar de ses cavegades i senaiades, no pogueren.

I no sabien que era que los era entrat dins el cos que no donava repos an es

seus braços ni a ses setes cames, i els-e feia trompitjar horrorosament, cavega a qui cavega, i umpl qui umpl, i buida qui buida senaies de fems a dreta i a esquerra, per davant i per darrera.

I arribaren que ja no sabien que's feien ni que's metgencaven, escampant es fems fora de sa cloa, i al punt tota sa carrera d'aquell palau anà fems.

Aquí la princesa Elienoreta guaita per una finestra, i diu an aquells homes:

—¡Pero, homes sants de Deu! ¡I aont teniu es cap d'escampar me es femer d'aquesta manera? ¿O vos pensau que hi vui sembrar faves an aqueixa carrera? ¿Com no hu veis que no hi ha grum de terra i que no neixerien?

—Senyoreta, deien aquells homes, ¡no mos diga res! que no sabem que mos ha agafat! ¡No mos poreu aturar!

—¿Qué vol dir no vos poreu aturar? deia N'Elienoreta. ¡I es tan bo de fer aturar-se?

—E-hu será p'ets altres, pero no hu es per noltros! deien aquells quatre homes.

I amb això no s'aturaven d'escampar es femer a dreta i a esquerra, per davant i per darrera, i tot allò de per allà anava fems, que era un escándol.

Com la princesa Elienoreta va considerar que aquells homes ja acabaven ses forces de tot i que ja no porien pus, pega crit an es set criats i a ses set criades, dient-los:

—Sortiu més que depressa! que hi ha quatre homes aquí defora que mos escampen es femer i tota sa carrera va fems!

Com aquells set criats i aquelles set criades senten allò, surten com a filblons de dins ses seus cambres, se'n van corrents a sa carrera; i poreu fer comptes quins uis feren com varen veure aquell desgavell i aquella desconcordia.

—¡Ah grans cares de noinguns!, cridaren es set criats i ses set criades de la princesa Elienoreta an es quatre criats del Rei-Tortuga. I ¿aont vos ne sou venguts a fer-mos mal-bé aquest femer de sa cloa i a soiar-mos aqueixa carrera, que mos costa tant i tant de menar neta com una copa de plata?

—¡Germanets i germanetes! deien aquells quatre. ¡No mos digueu res, que no tenim gens de culpa de tot quant feim! ¡E-hu feim senza voler! Com arribàvem, hem vista una senyoreta vestida com una reina, amb un cavec i una senaia, metgencant qui metgencant aqueix femer! Hem trobat que això no era feina seua, i mos som oferits a fer-la noltros, i mos hi som posats tots quatre; pero ara no mos poreu aturar! No sabem que mos ha agafat! No mos poreu aturar!

—¡Ai no vos poreu aturar? digueren es set criats i ses set criades. Idò ja vos aturarem noltros!

I agafen tots catorze un bon venerable per hom, i ja estan abordats com a beies an aquells quatre per romprer-los aquells venerables demunt.

Aquells quatre homes, naturalment provaren de fogir, per no rebre aquelles afalagadures, i notaren que porien fogir i deixar ses senaies i es cèves....

I ja hu crec que les hi tiraren an el dimoni an aquells cèves i an aquelles senaies, i fogiren com a llonzins, pegant-se amb sos talons per ses anques, i, cametes me valguen! ¡si m'agafau!

Aquells criats i criades de la Princesa les deixaren córrer, i ja foren partits a adesar aquella carrera, i vos assegureu que los ne dugué de feina, i que hi cuidaren a caure morts.

Mentres tant es quatre criats del Rei-Tortuga corrien carrera uberta, fogint d'aquí ll diautre de palau de s'entrellu; i corregeren fins que varen tenir alè, i se tiraren en-terra com no pogueren pus.

I allà els haguésseu sentit descapdel·lar:

—¡Ail! deien aquells malenats. ¡Ail! ¡Som morts no tenim cura! ¡Hem pogut escapar d'aquell aixam de criades i criats que mos investien amb aquells venerables; pero ara, amb arribar, el Rei-Tortuga en ferà fer un serró de tots noltros! ¡No mos n'escapam! ¡I noltros tan beneits anar-mos a posar en lo que no mos demanaven! ¿Quin pebre mos feia coure ets uis per haver-mos-ne d'anar a prendre aquelles senaies per metgencar aquell femer per que aquella senyoreta no se soias? ¿Que

era comte nostro si se sojava o deixava de soiar-se?... ¡No hi ha remeil beneits nesquérem i beneits morirem! ¡La mos ha feta aquella senyoreta! ¡I no mos ne som tenuts fins ara que ja no hi ha remeil!...

Com prou gloses hagueren fetes demunt aquesta feta, arribaren a dir:

—Sobre tot, l'hem feta com En Parreta! ¡I gordau-vos d'un ja está fet! Mos presentarem an el Rei-Tortuga, i li direm en plata lo que mos ha passat, i que faça de sa nostra còrpora lo que més s'estimarà!....

JORDI DES RECÓ.

Zürich, 1 de juliol, de 1913.

J ara escoltan

EN VERA-VEU

Sobre unes gloses de s'Obreretxo

Es paperot socialista, anticatòlic com es, no poria estar senza riure-se'n des dogmes catòlics. Dissapte li pegava contra sa caiguda, contra es pecat, contra sa desobediència formal de Adam, cap i pare des género humà: desobediència, pecat i caiguda, que mos ensenya sa Fe, sa Revelació de Deu, que la confirma sa tradició de tots es pobles de la terra, i que mos explica satisfactoriament una partida de problemes de sa vida humana, una partida de misteris. Si; sa lluita des be amb so mal, sa freqüent preponderancia des mal demunt es be, tant en s'orde moral, com en s'orde físic; es crims horribles i innumerables que embruten ses planes de s'historia humana, es sufriments multiplicats an a que's ven condemnada la humanitat, es un fet tant dolorós com innegable: un fet que es meteixos socialistes i anarquistes el confirmen amb sa seua acció: un mal que ells meteixos encenen; una lluita que ells meteixos augmenten i emaleixen. Idò aquest fet, aquest mal, aquest sufriment, aqueixa lluita, aqueixes desgracies, aqueixes desigualdats, aqueixes injusticies, aqueixes injusticies, aqueix malestar d'ets homes, aqueixes guerres, etc. etc. ¿vol dir s'Obreretxo com s'expliquen? ¿vos vol dir per quines cinc centes existeixen? ¿Mos vol dir quina finalitat tenen? ¿Per qué es que es mal domina an el mon i aturmenta s'homo? Si es mal no es un càstig ¿qué és, idò?

Jo no sé quines solucions donaria s'Obreretxo, si parlás. Pero estam segurs que cap explicació per aclarir això de s'origen des mal i de ses penes i de ses desgracies, morals i físiques, individuals i socials, que afligeixen s'homo; cap explicació que donás, deim, dexaria satisfet s'enteniment humà, com hi deixa sa solució que proposa sa Revelació Cristiana, que ensenya l'Església Catòlica, sa que trobam an es testimoni de tots es pobles, sa que presenta es llibre d'historia més antic que existeix an el mon, considerat només com obra de mà d'homo, es llibre de Moisés: aon se diu que Adam pecà, i que ell i es seus descendents, hereus de sa seua desgracia, penam per aquella falta, per aquella desobediència formal. Si; tota s'historia de s'humanitat mos recorda sa primitiva caiguda: tot delict, tot maldat, tota pena, tota expiació; aquest no arribar a sa veritat sino després d'estudiar molt; aquest no obtenir es be sino després de sufrir es mal: tot s'explica be amb so càstig primitiu d'Adam. Si admetem s'ensenyança de sa Relligió; si admetem que s'homo no sortí de ses mans de Deu tal com ara's troba, sino que sortí amb sa llum a s'enteniment, amb sa rectificat an es cor, amb sa gracia a s'anima, amb sa salut an el cos, amb s'orde a ses passions, amb sa sumisió de sa voluntat a sa raó, amb se sumisió lliure de sa raó a Deu; si admetem, per altra banda, que es pecat destruí aquesta armonia, i que Deu castigá s'homo a viure amb fatiga; si tenim per vera aquesta historia, que es sa clau per descifrar s'enigma del mon, en aquest cas res mos espanta, res mos estranya; al revés, en sa llarga serie de aconteixements desgraciats que mos passen, sabem contemplar així sa ma. de sa Providencia que tot hu governa amb sa seua voluntat, que, si es superior a noltros i mos está amagada, no per això deixa d'esser sabia i prudentissima.

Es cristians que creim i confessam aquesta veritat som més feliços que'ets

altres; tenim sa mirada més llarga; tenim es cor més ample; tenim esperança; sufrim i creim; sufrim i esperam, sufrim i estimam; adoram i besam sa ma que mos protegeix i mos castiga. Es desgraciats, empero, com es de s'Obreretxo Balear, que neguen Deu i fan guerra a sa Relligió, aqueis sí que son de planyer; perque no veuen en s'homo més que un ser ple de necesidats que no pot satisfacer, un ser ple de passions que no pot assaciar; perque no viuen més que per cridar contra sa societat; perque no moren sino amb sa blasfemia contra Deu a sa boca; perque en tota sa seua vida cerquen sa veritat i no la troben, i sa veritat los está a dues passes d'ells i no la coneixen o no la volen conèixer, com hu demostra s'anarquista des darrer número de *El Rayo*.

¿Ah, idò? ¡Fort!

Es paperot anarquista parla de sa tristissima situació de Portugal, i sa llamenta de lo mal tractats, de lo mal pagats que son ets anarquistes de aquella República, que tant aidaren es radicals a implantar-la i destronar sa Monarquia.

¿Ah, idò? Després que ets anarquistes han feta sa feina, es republicans de allà los paguen a cosses, es dir, a tirs; los engrillonan; los posen en presó; los persegueixen com a rates; los maten; los declaren inimics de sa República. De manera que ja no son es monarquistes que acusen i combaten ets anarquistes; ja no es sa República Argentina que los expulsa des seu territori; ja no es França qui los du a sa guillotina; ja no es Rússia que los torça es coll; es Portugal, es sa radicalisma República de Portugal que també los fa aquestes bromes.

Be val! Així hu entenen! Més se'n mereixen! ¿I que sien es radicals meteixos qui los posen ses mans demunt? millor! millor! Es republicans i tot venen per ses nostres! ¡Ell que ja no'n vessen la pols d'anarquistes dins Portugal, ni dins Espanya, ni en loc nat del mon!

Sa desgracia es que es Governos no arriben a prendre aquestes midés; sino quant es mal ja está fet i quant casi ja no hi ha remeil humà possible. ¡Antes, antes!, va dir En Canyot.

Sessió permanent

Segueix demunt es paperots socialistes i anarquista sa discussió sobre es bon govern, sobre sa bona administració de sa societat socialista de socors mutual anomenada *Base Múltiple*.

Es una discussió que honra uns i altres, es dir, que deshonra ferm es dos partits que pretenen tenir sa salvació del mon. Millor dit, es una discussió que posa amb evidència lo que son ells, lo que no son i lo que no serán, lo que porren i lo que no porán mai.

Sessió local

Dimecres qui ve, festa de la Mare de Deu del Carme, dia ben senyalat, a les deu i mitja, dirá sa primera missa a la Parroquia el nostro bon amic Mn. Bartomeu Artemi Massanet i Perelló.

Agraím ferm sa tarjeta de convidat, i de tot cor pregam a Deu que Li sien acceptables ses misses que per ell i pes poble cristià dirá es novell sacerdot durant sa seua vida, que desitjam sia llarga i plena de mèrits. Amèn.

Ahir va visitar sa nostra ciutat sa noble i molt simpática i molt cristiana Infanta d'Espanya, Donya Elisabet de Borbon, tia del nostro Rei, que Deu guard.

Més de 50 anys feia que no havia estat a Mallorca. Llunyanes son ja ses impressions que se'n va dur de sa seua primera visita l'any 60, quant només tenia 9 anys, feta en companyia de sa mare, que era la reina Donya Elisabet II. Es segur que estará ben contenta ara de tornar rebre demostracions de respecte i de entusiasme i d'amor, tant o més generoses que ses de l'any 60. Qui está contentos som tots es bons mallorquins de porer manifestar es nostre respecte i homenatge a una Dama tan caritativa i tan popular com es la Infanta Elisabet, a una personalitat tan acostada an el Rei de Espanya, an es nostro representant de s'autoritat de Deu.